

Zevachim 80 by Rabbi Aharon Sorscher

www.shasilluminated.org For more shiurim on any Masechta go to

דף פ

בענין דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומים

(דף ע"ט ע"ב) דם תמימים בדם בעלי מומים ישפך לאמה. ופי' רש"י דמילתא דשכיחי היא וישפך לאמה משום גזרה. והרש"ש העיר דזהו רק אליבא דרב פפא דסבר דאף לר"א גוזרים גזרה והא דהתיר בדם התמצית משום דלא שכיחא, אבל לרב זביד דסבר דלר"א אין גוזרים גזרה כלל לא א"ש, והשיטה מקובצת ביאר דבעל מום גרוע משום דמאיסי וכדאיתא סברא זו לעיל דף ע"ז ע"ב גבי אברים, והרע"ב כתב קרוב לזה דיש לאו להקריב בעל מום לא תקריבו.

בענין הניתנים למעלה שנתנם למטה

הניתנים למעלה שנתערבו בניתנים למטה וכו' וחכמים אומרים ישפך לאמה ואם לא נמלך ונתן כשר. ועיין לקמן דף פ' ע"ב בבביתא דאיתא דיחזור ויתן למטה והתחתונים עלו לו. והגליון הש"ס ציין לדף כ"ו ע"ב תוד"ה ואי שלא במקומו דהק' דכיון דשלא במקומו כבמקומו דמי א"כ כבר נתכפר על ידי הניתנה למעלה אלא שהבשר פסול לאכילה והאיך יכול ליתנו למעלה ולהכשיר ותי' וז"ל וי"ל כיון דאית ליה רואין כאילו הן מים לא הוי כמכופר דלא יהיב ליה לדם כפרת תחתון עכ"ל. והק' הקרן אורה הא דאמר ר"א רואין כאילו הן מים הוא סברא לגבי להתיר לעלות על המזבח דבר שאינו ראוי דליכא איסורא כל שאינו מכוין לכפרה, אבל לגבי להתכפר למה אינו מתכפר אף אם אינו מכוין לזה. וכע"ז הק' החזון איש הא אם שחטה לשם חולין כשר (דלא חשיב מתעסק רק אם חשב שהוא חולין אבל כל שיודע שהוא קדשים ומכוין לחולין כשר וכדאיתא לקמן מו:) וא"כ ה"ה אם זורק הדם שלא לשם כפרה ג"כ מהני. ותי' החזון איש דכיון שמעורב עם עוד דם והוא מכוין רק לזרוק דם העליון והתחתון ממילא נגרר בעל כרחו חשיב מתעסק. אבל החזון איש הק' להאחיעזר ח"א סי' ד' דמצד דפסול מתעסק הוא רק גבי שחיטה ולא גבי זריקה א"כ אמאי אינו מכפר. והאחיעזר ח"ג סי' נ"ב תי' דודאי אין זה מתעסק וכוונת התוס' הוא רק אם הוא שלא במקומו דהחידוש של שלא במקומו כבמקומו דמי הוא רק אם מכוין לזרוק אבל כל שכוונת הזריקה הוא רק לזרוק העליונים והתחתונים הוא ממילא אין זה נחשב זריקה להתיר בשלא במקומו, אבל כל שהוא במקומו היה יוצא הזריקה דאין צריך כוונה לשם זריקה מב' טעמים, חדא דאין פסול מתעסק אלא בשחיטה ועוד דאין זה מתעסק כל שיודע שהדם נזרק, וכע"ז תי' הקרן אורה שם.

והתוס' שם הק' למה להרבנן ינתן למטה ולא תי', והחזון איש הנ"ל והשפת אמת כאן הק' למה לא נוכל לומר אותו סברא להרבנן, ותי' כיון שלא נמלך א"כ לא נתן לשם מים וכיון לכפר וא"כ למה לא נאמר שלא במקומו כבמקומו דמי. [ולי נראה בכוונת התוס' דלתוס' בזה נחלקו ר"א ורבנן, דר"א דמתיר לזרוק משום רואים כאילו הם מים נוכל לומר דלאו זריקה הוא כלל, אבל להרבנן דסובר דלא יתן למעלה ע"כ הם סוברים דהוי זריקה ולכן הק' דא"כ בדיעבד יוכשר משום שלא במקומו כמקומו דמי].

עוד הקשה החזון איש דמהו קושיית תוס' הא כשנתן למעלה הוא נותן באצבע כדין חטאת והאיך זה מועיל לגבי ניתנין למטה שהם שאר קרבנות דבעי כלי, ואף אם נאמר שלא במקומו כבמקומו דמי מ"מ זהו רק אם נתן כדין וכיון ששאר קרבנות דינם בכלי אם נתן באצבע יפסל לגמרי, וכן הביא במנחת אברהם בשם הגרי"ז שהק' כן. והמרכבת המשנה פ"ב הל' פסוה"מ ה"ח כתב על מה שכתב הרמב"ם שם דאם שינה מתנות חטאת פסול ואם שינה שאר קרבנות כשר ולא ביאר באיזה שינוי מיירי, והמרכבת המשנה ביאר דאם נתן חטאת בכלי פסול אבל שאר קרבנות באצבע כשר, והחסדי דוד תוספתא קרבנות פ"ו ה"ו חולק עליו ובחזון יחזקאל שם ה"ג ובפ"א ה"ח הביא ראי' מתוס' דלא מעכב וע"ע בחזון יחזקאל שהאריך. והמנחת אברהם הביא תוס' לעיל

דף ס"ו ע"ב ד"ה ואלא במצוי דהסיק דאם שינה מהזאה למצוי לא מהני משום שלא במקומו, ואולי יש לחלק בין זה לשינה ממתן ד' למתן א'.

נתערבו מתן ד' במתן א'

מתן ארבע במתן א' וכו'. ופי' רש"י כמו דם עולה שטעונים ב' מתנות שהם ד', ותוס' על ע"ב כתב דא"א לומר חטאת דזהו ניתנים למעלה. אבל רש"י בעירובין דף ק' פ' דהיינו חטאת, וצ"ב א"כ יהיה הדין ישפך לאמה, והצאן קדשים כאן העיר דאולי ר' יהושע כאן גבי מתן ד' במתן א' סובר כר' אליעזר דניתנים למעלה בניתנים למטה ינתן למעלה. [ולפי תוס' דכל שסובר כר' אליעזר דרואים אותו כאילו הוא מים א"כ פשוט דיכול ליתן ד' מתנות לא קשה דבהכרח ר' יהושע אינו סובר כר"א, אבל רש"י בעירובין יכול לסבור דרק אם נותן שלא במקומו אמרין רואים כאילו הם מים, וכן איתא בחשק שלמה שם בעירובין ובערוך לנר ראש השנה דף כ"ח, אבל העיר הערוך לנר דאם נאמר דמיירי בחטאת א"כ צריך לומר דלר' אליעזר צריך ד' מתנות מלבד המתנה למעלה ולר' יהושע מתנה א' מלבד המתנה למעלה, והק' א"כ למה הוי בעל תוס' כיון שנותנים אותו שלא במקומו והניח בצ"ע].

בשיטת ר' אליעזר דאין בל תוסיף כשזרק ד' מתנות

ר' אליעזר אומר ינתן במתן ד' וכו' לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעמו וכו'. ויש ג' מהלכים בראשונים לבאר למה לא הוי בל תוסיף לפי ר' אליעזר, תוס' ד"ה אמר לו סבר דרואים אותו כאילו הם מים דהיינו כל שלא נתכוין לזריקה אין זה זריקה כלל. והעיר הקרן אורה אולי לא אמר כן ר"א אלא אם הזריקה הוא שלא במקומו או שהקטיר דבר שאינו עומד להקטירה, אבל אם הזריקה הוא על מקומו הנכון אף לא כיון כלל הוי עבודה. וכיון בזה להרמב"ן במלחמות בר"ה דף כ"ח, דהק' להר"ף דפסק מצוות צריכות כוונה מהא דלר' יהושע עובר בל תוסיף בזריקה אף בלא כוונה, ותי' הרמב"ן דגבי קדשים לא בעינן כוונה דכל שזרק על מקומו הנכון נתקיים הזריקה אף בלא כוונה, וזהו אף אליבא דר"א אבל ר"א סובר דאינו עובר בל תוסיף בלא כוונה. (ועיין אליהו רבה אורח חיים סי' תרנ"א שהביא דעת הרבנו ירוחם דסובר כהרמב"ן דכל שסובר מצוות צריכות כוונה אינו יכול לעבור בל תוסיף בלא כוונה, אבל הוכיח מהרא"ש דאף דפסק מצוות צריכות כוונה מ"מ בל תוסיף אין צריך כוונה).

ופי' ג' הוא פי' רש"י בעירובין דף ק' דסובר דטעם של ר' אליעזר הוא משום עשה דוחה לא תעשה ועשה דזריקת דם דוחה ל"ת של בל תוסיף, והתוס' שם הק' למה לר' יהושע לא אמרין עשה דוחה לא תעשה ותי' דכל שבא העשה עם לא תעשה בשביל פשיעתו לא אמרין עשה דוחה לא תעשה. והאחרונים הק' כמה קושיות מנותר דהגמ' הק' למה לא אמרין דעשה דשריפת נותר דוחה יו"ט אף דנותר היה ע"י פשיעה, ובאונס חייבי לאוין דהגמ' כתובות דף מ' הק' דלימא עשה דלא תהיה לאשה דוחה לא תעשה אף דבא ע"י פשיעתו ותי' הרע"א בעירובין דף ק' ובכתובות דף מ', והמנחת חינוך מצוה קמ"ב אות ה' וקמ"ג אות ג' ובמעשה חושב על שער המלך הלכות נדרים פרק ג' הלכה ו' כתב דזהו רק אם העשה היה קודם הפשיעה והיה יכול לקיימו בלא דחיית הלאו אי לאו הפשיעה, אבל אם העשה בא ע"י פשיעה אבל אחר שיש תוס' עשה א"א לקיימו אלא ע"י דחיית הלאו שפיר אמרין עשה דוחה ל"ת. אבל העדיין קשה מלקמן דף צ"ז ע"ב עיין שם בשער המלך וגם בשו"ת נודע ביהודה תנינא אבן העזר סי' קמ"א מבן המחבר.

ובעיקר קושיית התוס' דלר' יהושע לימא עשה דוחה לא תעשה הראשונים בעירובין (הרשב"א והריטב"א והתוס' רבנו פרץ) והובא בהמהרי"ק סי' קל"ט תי' דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש, והטורי אבן בראש השנה דף כ"ח ג"כ כיון לזה, וצ"ע דלכאוף זהו רק אם הל"ת הוא לא תעשה שייך להמקדש, אבל כאן הלא תעשה הוא בל תוסיף ואינו שייך במיוחד למקדש. והמהר"ל בפ' גור אריה על עירובין תי' דכיון דעיקר מצוות זריקה יוצא במתנה א' הוי אפשר לקיים שניהם, וכיון לזה התפארת ישראל כאן. [ובדעת הראשונים דלא תי' כן לכאוף אף אם הקרבן כשר במתנה א' מ"מ יש עשה לזרוק כל הדין]. והערוך לנר בר"ה והקרן אורה בעירובין והשפת אמת כאן תי' דהעשה הוא על הדם שבמתן ד' והל"ת הוא על הדם שבמתן א' ולכן לא אמרין עשה דוחה ל"ת, ועיין בזה בטורי אבן בר"ה שם ובהגהות ברוך טעם על הטורי אבן.

בשיטת ר' יהושע דנותן מתנה א'

ר' יהושע אמר לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו. וצ"ב דברי ר' יהושע למה לא עובר על בל תגרע, והתוס' ר"ה דף כ"ח כתב דלמה מצריכו לזרוק ד', ותמה שם הטורי אבן שם והשפת אמת כאן דמחוסר ביאור, אבל עיין טהרת הקדש שביאר ביאור יפה בזה. והשפת אמת כאן סובר דהוועוד אמר ר' יהושע כשנתת עובר על בל תוסיף ועשה מעשה וכו' הוא תי' א', דהיינו לר' אליעזר כל שמוסיף בשביל התערובות ליכא בל תוסיף, ולר' יהושע כיון שדינו שב ואל תעשה א"כ אם עושה מעשה הוי בל תוסיף ואם לא עשה מעשה אינו בל תגרע כיון שזה מה שמוכרח לעשות משום הדין של שב ואל תעשה.

והנה הטורי אבן הק' דאף בל תגרע הוי בקום ועשה דכל שלא עשה המצוה כלל ליכא בל תגרע, ובאמת הטורי אבן סבר דהרשב"א לא ס"ל כן דהרשב"א בחי' על ראש השנה דף י"ז הק' איך יכול חז"ל לומר שלא לתקוע בשבת הא הוי בל תגרע ותי' דכל שעשה כן משום תקנת חז"ל אין כאן בל תוסיף ובל תגרע, ומשמע דאם חיסר כל המצוה הוי בל תגרע, אבל השפת אמת שם דף כ"ח סובר דאף הרשב"א סובר דאם חיסר מצוה מכל וכל אין זה בל תגרע ורק אם חז"ל תקנו שלא לעשות המצוה ס"ד דזהו בל תגרע. עכ"פ קשה דהבל תגרע הוי בקום ועשה משום דאם לא זרק מתנה א' לא הוי בל תגרע. ותי' האור שמח הלכות פסולי המקודשין פרק ב' הלכה ט' דכשעשה מתנה אין זה מעשה של בל תגרע רק קיים מצוה, וכשאינו יכול ליתן עוד מתנות הוי הבל תגרע בשב ואל תעשה.